

www.unilib.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Број 41.

20. Новембра 1874.

Година I.

Издази сваке
недеље.

ЗА СВЕ СРПСКЕ КРА-
ЈЕВЕ СТАЈЕ НА ГОД.
60 ГР. ИЛИ 6 ФОР. НА
ПО ГОД. 30 ГР. ИЛИ
3 ФОР. НА ТРИ МЕС.
15 ГР. ИЛИ 1 ФОР. И
50 НОВ.

ПРЕТПЛАТА СЕ ПЛАЋЕ
НАПРЕД УРЕДНИШТВУ.
УРЕДНИШТВО ЈЕ У ВО-
ГОСЛОВИЈИ.

СИОН

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА ОД
НЕРЕДОВНИХ ДОПИС-
НИКА НЕ ПРИМАЈУ СЕ.

ЛИСТ ЗА СВЕШТЕНИКЕ, ВАСПИТАТЕЉЕ И РОДИТЕЉЕ.

Издаје и уређује проф. богосл. архим. Нестор.

БЕСЕДА НА ПРВОЗВАНОГ АНДРИЈУ.¹⁾

„Во светъ твоемъ узрѣмъ светъ; пробави
многость твою възвѣщамъ та.“

Ако се пренесемо духом у мрачна времена пре 19 ве-
кова, кад оно род људски бејаше готово сав потонуо у отровно
море незнабоштва и вавилонског разврата; кад се оно људи
бејашу понизили до скота, а народи чамаху под игом тира-
није римске, — видећемо кроза маглу векова, како се јав-
љају неколико сјајних звезда и пред њима иза облака *сунце*,
где разгоне таму са неба људског живота и погаженом чо-
вечанству показују пут спасења; а од светлости њихове беже
зли дуси, падају идоли, дркћу силни, прогледају слепи, лече
се невољни, избављају се сужни, устају мртви и васељена се
преображава. Те звезде биле су изабрани, Богом просвећени
људи — Апостоли Христови, а сунце, које је пред њима
ишло, био је син божји, извор вечног живота и благости,
извор вечите истине и правде, послан од Бога оца свију
твари, да искупи род људски од греха, да га просвети и
уздигне к Богу.

¹⁾ Говорена у београдској цркви прошле године.

Грозно је и ужасно било пре појаве Христа и Апостола! Сви народи и предели старог света бејаху пали под мач римски, па цвиљаху у ланцима ропства, а ћесари и раскошници римски цедили су им крв гојећи се и беснећи од зноја народног. Но не само да су народи цвиљели у ропству светских господара Римљана, него су још више страдали од домаћих тирана и изјелица. Нигде не бејаше одбране за невиност и правду, нигде заштите за невољне и слабе, — ни у друштву, ни у општини, па ни у многобожачкој вери тадашњег света. Свуда насиље, растројство, помор, очајање; свуда презрење и понижење чевечанства, а само неке и неке фамилије, неки и неки земаљској срећи привезани људи телесно уживаху блага овог света ваљајући се по греху богатства, силе и раскоши! Милијунч и милијуни обливаху сузама своју кору хлеба и у муклој чами, у мржњи према угњетачима очекиваху, кад ће им се од Јерусалима јавити светлост спасења, кад ће се јавити глас милости божије, глас љубави и братства међу људима, глас слободе и правде међу народима на земљи.

Дуго је трајало страдање и искушење рода људског. Но Бог није хтео оставити свој најмилији створ без утехе. Он му посла сина свог обећаног Месију, који силом и божанском речју својом уздрма идоле, сруши адова врата, ули у срца људска веру, љубав и наду на вечно спасење, пострада и би распет телом од мрачних гонитеља својих, но и на крсту не престајаше говорити реч божју праштајући непријатељима својим. А пошто по вечном промислу божијем васкрсе из гроба, јави се међу апостолима огласивши им мир и радост и посла им свога светог Духа, који их умудри и просвети, те се по завету божанског свог учитеља разиђоше по свету, да разним народима проповедају слово божије, да шире и утврђују цркву Христову. Ови свети људи, апостоли и хученици показаше се достојни позива, који су од Христа добили. Они, просвећени Духом божијим а укрепљени кре-

пошћу и страдањима Христовим, развијаше се по свету проповедајући народима нову и истиниту веру, — веру у божју милост и правду, веру у духовну наравствену вредност човека, веру у људску једнакост пред Богом — веру у спасење свију људи. Куда год апостоли дођоше и где год се њихов чудотворни глас зачу, свуда се махом обрну свет за њима. Они добише за своје свето посланство многобројне ученике. Свуда посред незнабожачких народа и на очима силне тираније римске основаше они хришћанске општине, и поставише темељ хришћачкој цркви, која за кратко време обрати к себи царева и великаша, — пређашње гонитеље своје, и пође победоносно, да с духовним оружјем божјег мира и љубави обраћа нове народе, а међу њима по најпре Берманце и наше праоце Словене, којима самим промислом божјим беше намењено, да после Грка и Латина и даље по свету проносе светило хришћанске просвете и образованости људске.

Ето, бл. хр. у крупним цртама означено, како је тешко но незадржно текло велико дело оснивања хришћанске цркве — дело спасења рода људског по вечним одредбама небеског промисла! Но ових великих дела није могло бити без великих жртава, које су морале падати пред заблудама и себичностима људским, које су падале и у падању свом изазивале у свету борбе, нове и нове мученике.

Међу тим борцима, међу тим мученицима, међу тим првим апостолима Христовим заузима светло место и свети првозвани Андрија, кога спомен св. православна црква данас као и сваке године прославља, и који је по старинском предању ишао у оно време да проповеда и нашим праоцима старим Словенима на Дњепру, док ови бејашу незнабошци. Па какав чудан, Богом одређен и срећан удес скопчава спомен светога првоз. апостола са најновијом судбином наше драге отаџбине Србије!? Народ српски од првог почетка, чим је озарен био светлошћу хришћанске вере и покривен

крилом свете православне цркве, одма се свом душом, свим бићем својим прељубио њеној божанској мисли, њеним небеским истинама и наукама. С тога је и увршћен промислом божјим међу најверније браниоце наше опште мајке свете православне цркве, које је она на југоисточним крајевима имала да издржи и још издржава тешке борбе и искушења.

Истинити дух хришћанства нигде се није силније и благотворније показао, као код словенских народа, којима је по угледу на Христа и Апостоле од памтивека усађена у срце људска благост, питомост, мир и братство. А православна црква са својим спасоносним посланством на југу и истоку Јевропе, нигде није тако брзо ухватила корена, ни тако чврсто срасла са животом и обичајима народним, као код Срба. У време силе и славе краљевства и царства српског, православна црква бејаше основа просвети и развићу народа! Немања, Дечански, цар Урош и кнез Лазар, св. Сава, Данило, Никодим и други патријари и митрополити српски, све су израз и доказ благодетне *снаге*, која владаше између главних чинилаца у старој држави српској, и *љубави*, којом црква обимаше све редове народа, те *овом* у песмама својим упоређиваше јунаке и витезове своје са светитељима цркве. А кад кобним удесом несрећних прилика с поља и још неучвршћених политичких одношаја царевини српској изиутра, азијски варвари поплавише нашу дивну земљу, те се за неко време чињаше, да ће се свећа српска за навек угасити, и да ће се име српско затрти: онда црква оста једино уточиште Србину. Вароши и градови српски бејашу разорени, села и поља опустела, мајке српске турским коњма прегажене, деца исечена и у ропство одведена, људи већином изгинули а оставши разбегли се или у лику опасани душману служе; но и тада нуз осветничку пушку српских хајдука хори се на планини глас: „За крст часни и веру хришћанску!“ „За слободу и за име српско!“ А старци, жене и деца, и они који у домашају турске сабље остадоше, прибе-

гаваху црквама и манастирима тражећи утехе и закриља; а духовници, који тако исто беху одушевљени општом народном мишљу слободе и државе српске, често с крстом и мачем у руци позиваху своју браћу на борбу противу душманина вере и имена српског. У таквој тесној а природној вези између св. православне цркве и народа српског, која је њиховим заједничким дугим страдањем још већма утврђена, видимо у почетку овога века шаку јунака српских, где под врлим својим неумрлим кнезом Милошем развијају барјак и позивају народ српски, да устаје листом на оружје противу азијског угњетача. И за један часак оживеше поља, брда, шуме и долине српске, као чудом каквим искрснуше српске војске и војводе да освете Косово. Све вароши и села предадоше се Србима; турске чете па и нове силне турске војске споља беху потучене! А плоди те борбе — тог последњег српског устанка јесу: међународно признање нове српске државе 30-те године на данашњи дан, које плете неувеле венце нашем оцу и избавитељу отаџбине блаженог спомена кнезу Милошу, коме Бог ули духа, храбрости и мудрости, те срећно доврши дело унутрашњег ослобођења Србије и постави темељ новој држави српској.

Па каква значајна и срећна успомена за нас бл. хр., што данас слаavimo дан св. првозваног Андрије као црквену и народну светковину, — дан, — који пробуђује у нама најтоплију благодарност свевишњем Богу и његовом светом угодинику Христовом првозваном Апостолу, што су нашим оцевима и дедовима послали своју небеску помоћ и закриље, те је народу српском свануо дан новoga и лепшег живота, пошто је Србији постављен темељ самосталног државног бића и права њена свечано пред светом на овај дан проглашена и призната? Не доказује ли се и овим вечна правда и мудрост божија, не види ли се и у овоме између православне цркве и народа српског непрекидна, света и жива веза, која се пружа кроз све векове и све срећне и несрећне прилике у

историји народа и цркве српске?.. Па нисмо ли у једно у овај дан позвани да се стварно сетимо и оних честитих јунака, бораца и родољуба српских, који су неописаним трудом и тешким жртвама успели, да створе нову Србију, да створе снагу, на коју остало у роцтву чамеће српство с на- дом и радошћу погледа, очекујући помоћи и избављења?

И кад ово помишљамо, не можемо а да после великог Милоша не поменемо блаженог спомена кнеза Михаила, који је идући даље стопама свог оца, а испуњен тежњама велике народне мисли од Косова, за кратко време своје владе довр- шио дело потпуне унутарње самосталности наше? И неће ли нам при томе овогодишња слава св. првозв. Андрије бити још значајнија, кад помислимо, да је помоћу божјом, а по жељи народа, — руковођен мудрим саветима родољуба, — ове го- дине ступио на владу млади књаз и Господар Милан Обре- новић IV, коме сви од срца желимо, да настави дело својих славних предака, да оживи предања краљева и царева срп- ских, те као верни син свете православне цркве, као вођ и љубимац народњи, да оствари велике наде, које црква и на- род српски у њега полажу?

И у том смислу да се помолимо Господу Богу и св. првоз. Андрији, нек и у напредак не одврати лице своје од Србије, од Књаза и народа српског, већ нека их укрепи ду- хом храбрости и мудрости, и ниспошље свој небески благо- слов за нов, срећнији живот. Господи ко скѣтѣ твоємз узри скѣтѣ. Амин.

Наши манастири.

(ПРОДУЖЕЊЕ ИЗ 39-ТОГ БРОЈА.)

4. Против оног, што неки износе, да манастири и њи- хови становници могу кварити овај свет својим рђавим при- мерима, наравно, нити можемо нити хоћемо што да возра- жавамо. Напротив ми и сами ведимо, да од оних, који су позвани

да буду на стражи морала и паравствене чистоће народног живота, може се далеко брже и лакше пресадити у народ и народни живот свака прљотина и неваљалство, које се види на овим његовим представницима религије и религијозног живота, него што би се то могло примити, кад би се народ угледао ма на кога другог. Но овде није питање о том, како јако упливишу такви примери на квареж народа, већ је питање: да ли одиста има много таквих примера, и да ли су они општи код свих манастира или су изузетни? Нападаци на манастире и на свештенство у опште имају некако своју изузетну тактику у суђењу, кад хоћеју да оцењују лица од овога реда; јер ако виде једног неваљалца из реда монашствујућих, они нигда не ће рећи: „погледајте какви је овај Созонтије, или буди који поименце,“ већ указујући прстом на овог или оног, обично говоре „погледајте какви су калуђери!“ Или ако виде једног неваљалца од мирскога свештенства, то га опет не ће осудити изузетно, већ у лицу њега бацају љагу на све попове, док напротив ово опште осуђење не ће се нигда чути из уста њихових, кад реч иде о каквом чиновнику, трговцу, земљо-раднику и т. под. Међу тим ова поједина мрља на прекрасном и стројном телу цркве Христове била је од вајкада, а биће је док је света и века. Но слеђује ли из тих појединих горких појава изводити онакав општи звкључак за све монахе и манастире, какав изводе противници и нападачи на монашество, па чак и захтевати њихова уништења? Та није ли у маломе стаду изабраних својих ученика и сам Спаситељ имао *једнога*, који га продаде за 30 сребрника! Па зар је с тога требало бацити се блатом и на осталих 11 ученика Исусових, који осташе верни своме Господу и његовој идеји? Не. Проклетство остаде на једном само Јуди, а сви остали бише и осташе велики светилници у цркви Христовој, чија светлост никад потавнети не ће. Па што се не би овако нападало и на оне, који одступају од свог светог позива у монашеству, а не на све из реда, кад нити

је било нити може бити да међ њима нема високих и светлих личности, који и животом и радом својим не само не кваре већ напротив сазидавају православне хришћане у сваковрском поштеном труду, животу и раду? Ко се сумња у овоме, нек посети те дивне задужбине наших славних предака и нећ види како су их дивно поправили и улепшали ови труђеници манастирски, а сврх тога нек завири и у Управу фондова, па нека се и тамо увери, какву лепу уштеду од свог труда и рада шаљу сваке године ови пустињаци на чување и руковање опште-народнога добра и блага.

5. Онима пак, који веле, да би монаси имали лепшег и достојнијег рада у друштву, јер и онако мало имамо радне снаге, и да би по овоме они могли данас више и боље допринети користи човечанству, кад би дошли у средину његову, него што га потпомажу удаљењем својим од њега и живљењем у самоћи, — одговарамо с питањем: кога они позивају на такву јавну друштвену радњу? Монаси вишег реда и науке изашли су и без тога њиховог позива на јавно служење друштву и човечанству. Они служе по школама као професори или у конзисторијама као чланови и остали чиновници. Но ако они простиру овај позив чак и на оне, који су ушли у манастире онако пола-писмени и пола-учени, — онда они не знаду ни кога зову ни шта траже од њих! Збиља, какву би већу корист и услугу могао допринети друштву и друштвеном напретку какав рецимо на пример прост калуђер Макса, Мића, Зиновије и т. под., који је тек нешто научио читати и писати, па се посветио пустињачком животу и служењу манастира? Он би може бити био поштен и трудољубив земљеделац, ваљан и одличан занатлија и томе подобна, и таквим начином зарађивао би по нешто за свој рачун и за свој труд, као што то раде и зарађују и други њему подобни. А подвиг душевни и телесни? А пример самопрегорења и одречења себичности? А ношење јеванђелске истине и требљење у маси народној заблуда и празноверица? О!

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Све ово или би се ограничило код њега у уском кругу његове породице или би наскоро и ишчезло под притиском околине и саме немогућности — *узвиси се над површином народне масе, у средини које он живи и стати над овом односно религијозног и научног знања*. Па с тога он би у свако слободно и дозвољено време хитио опет у манастир, да се окупа на светињи манастирској, да се загледа у ону величанствену грађу и богомољу, која је тако мила срцу његовом и која гове његовом религијозном осећању и у опште тежњи његове наравствене природе; или седећи код куће представљао би вазда у памети да је он друг тога идејала коме тако тежи душа његова, па би непрестано беседио са небеским становницима, читао *житија* каквог испосника или пустињика и у животу њиховом налазио оно, ка чему је вазда тежила и тежи његова добра душа. На кратко: он би радио оно исто што ради и остала необразована маса народа. Сљедствено неколико таквих пустињика, који би из манастира пренели своје *подвиге* у масу народну, увећали би само са неколико јединица оне хиљаде добрих, религиозних, но простих и неучених људи из народа, којима се и сада кити маса народна, но који не само нису у стању да разносе светлост јеванђелску по народу, већ не могу ни добрим примером свога живота да истргну кога од погибије моралне и да обрете на пут добра и истине. Светлост њихова примера, која пушта овде онде своје зраке, неосветљава нити може да осветли ону огромну просторију мрака, која окружава и њих и масу народну. И они сами то знају и опажају, јер виде и познају своју моћ и своја средства. С тога и проводе свој скромни и тешки живот у кругу своје породице предостављајући тај виши рад онима, који опажају више моћи, више снаге и имају бољих средстава за разношење светлости јеванђелске и требљење празноверица и заблуда у маси народној и његовом животу.

Но ми заборављамо, да наши манастири и монаси нису ни

оделити од народа и народно живота. Они служе народу онако исто као мирске цркве и мирско свештенство, јер имају и своје нурије и своје пољско добро, а ово — и једно и друго — условљава њихов непрестани додир с народом и народним животом, — те тако даје могућност, да манастири и монаси могу служити и непосредно и посредно Богу, — непосредно у храму са богомољом, а посредно у парохијама са поуком и примером доброг свог живота. И ако они *сви* ово не врше, зато има их довољно и који врше, а желити је да се изнађе начин, те да и сви одговоре свом светом и узвишеном позиву. . . .

Од лица, који веле, да у свету има више рада него у пустињи и да би због тога ови пустињаци далеко већу услугу учинили човештву, кад би свој подвиг и самопрегорење посветили оној средини из које су изашли, — пређимо сад на сами сувремени друштвени живот и разгледајмо: да ли је он одиста у стању да даје из себе живаљ подвизима и самопрегорења и да подржава јенерђију подвижника?

До душе, *беда и невоља* које смо нешто историјом наследили а нешто и сами приновили, има тако много у садашњем нашем друштву, да свуда на коју год страну погледамо, можемо лако закључити, да их без борбе, без самопрегорења не само уништити но и умалити не можемо. А *добра*, које смо историјом наследили и новим животом приновили, напротив тако је мало, да га без тешке муке, без велике борбе и самопрегорења није могуће умножити према условима сувременог живота. И у овом одношају доиста су праведљиви они, који веле да је пун и препун живот људски за највеће подвиге и самопрегорења. Но да ли су ти људи прави кад веле, да је у садашње доба далеко лакших и бољих услова у друштву за високе подвиге, него што их је било у прво доба хришћанства? Другим речима: да ли је у садашњем веку далеко мање узрока, који би кадри били да изгоне људе из друштва, него што их је било у старо време?

Да узмемо нашу сељачку средину, из које више него из других којих сталеза иду у манастир, и да разгледамо колико овде има слободе за онога, који хоће да се бори за правду и који не ће да прода своју душу. Нама се чини, да се не ћемо преварити ако рекнемо, да у свој тој средини врло мало има људи, који би се заузели за правоту каквог дела, а једино с тога, што се боје да га после не сустигну какве горке последице било од овог или од оног лица, било са једне или друге стране. Да објаснимо то примером. Поједена је човеку њива или опашена туђом стоком ливада. Он трчи у потеру и тражи по трагу, да пронађе кривца. Но траг траје до некле, а у главном утрвеном путу ишчезава. Он срета по путу људе и пита: да ли не видосте кога да тера стоку или и саму стоку без човека, па да знате чија ли је или бар каква ли је. Путници застајују с одговором а нај-после најкраћи је одговор „не видосмо!“ „Има тамо свуда по путу људи, па питај,“ одговарају му ови. Он пита и друге и треће, но одговор један, те један — *не видосмо*. Но и први и други однесу тешку рану на срцу, јер и једни и други јасно сазнају своју дужност човечанску и међ собом јадикују што човеку не помогше. „Ал како ћеш да му кажеш? Сутра мораш ићи на сведоџбу, па још кад би се то могло извршити код кметова? Но ако те позову и даље — онда дан два издангубиш, а ту још и с комшијом оштетником да се завадиш! А радно је доба и свака надница вреди дуката. Боље реци *не знам*, па је чист посао.“ Тако је велико, тако је јако код сваког скоро сељака страховање, да не падне и не дође под услове, који би му ма и дан два одузели од радних дана које штеди да заради себи и породици својој насушнога хлеба. А такав је скоро у свачему њихов живот. Често чућеш мајку где по горком искуству учи своје синове: „идите улицом или путем, али се нигде не задржавајте. Вас се то ништа не тиче, ако се ко с ким бије, туче или свађа, Иначе повући ће вас на сведоџбу, на одговор, па ћете утр-

чати у невољу без невоље.“ Одгајен под таквим условима сељак само онда иде на сведоџбу, кад га вужда примора или кад добије зато новчану награду. „Видео не видео, чуо не чуо“ ево његово правило, које му је од оца остало и које као тежак какав камен притискује и дави његову практичку правду и савест. Срце му зна како му је, но која је хасна? Правду он изрећи не сме, јер је видео како су прошли они, који су имали на то куражи. И он саветује и себи и другима „држи језик за зубима.“ Или, нашао се човек, те срдечно примио у своју кућу путника, нахранио га, почастио, па се с њим и опростио. Погледаш, али њега на једанпут зову на одговор: „како ти смеш да примаш у свој дом човека, који је од те или оне странке, који је обележен као нединастичан или либералац и т. под.“ А он сиромаш тако усрдно, тако љубазно служио заповести божијој, која налаже и саветује, да будемо *странопримни*. И уздане он у срцу а душом проговори: „међер није слободно ни добра чинити људима!“ Човек прими у своју кућу сироту, одрани је, васпита као своје рођено дете и изведе на свет онако као што се по најбоље може, а сирота после постане највећим злотвором свога другог оца и васпитатеља. С дубоком тугом изговара увциљени благодетељ „међер је истина што свет вели: *узми сироту за своју срамоту*.“ Но то је још дете из туђе куће узето. . . ., ја шта да кажемо о рођеној деци? Зар не бива често да и ова дигну руку и од оца и од мајке, па их под дубоку старост њихову изгнаду из куће и оставе без потпоре и без хлеба? И добре и невине душе ове јадикују, а у јаду своје изговарају: „нема добра у свету!“ Сељак иде на пазар и продаје тамо своју летину. Њега варају у мери, у рачуну, у јеспану, који му често од најгорег протурају за најбољи. Он на само узме рабош и свој рачун, па по овом и дозна да је преварен. Враћа се он изнова к трговцу и казује за превару, која му је учињена. „Зврдове један, одговара овај, а где су ти очи биле? Вас мамлазе треба нау-

WWW.UNILIB.RS
 УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

чити памети!“ И његова душа онако поверљива, онако протодушна, пати и страда, а у страдању изговара: „*нема правде на свету!*“

Да, *нема правде на свету* — то је опште мњење о оном пространом пољу народног живота, где, веле, да је тако лако подвижницима вршити своје узвишене подвиге. „Правда је остала код јединог само Бога,“ изговара он, — и тражи Бога изван тога обичног живота пуног неправде и зала на свакоме кораку; и кад осети да је одрешен од оне везе, која га у животу овом веже, он хити да живи за правду — за Бога, и иде да живи рад Бога, ван обичног свецког живота — у манастир.

Није лако у данашње време, као што није било лако ни пре, наћи потпоре за право и истинско добро, не само код сељака, већ и код људи образованих, који се тако узносе и хвале својом научном и моралном превагом над простим и неотесаним сељацима. И заиста изнађите ма какав подвиг или ма које добро дело, које би за своје остварење захтевало у садашње време мање јенерђије, мање борбе, или које би нашло за себе више искреног и општег расположења, него у ма које старо време! Ево на прилику нашао се човек, који из ревности на спрам општег добра и блага, узима на себе дужност да сакупи коју новчану помоћ у корист ма каквог доброг општег дела, — рецимо на прилику на подизање школа у Старој Србији. Он се за то заузима ватрено; иде од једног до другог с деликатним приступом, с лепом речи, са срдачним разлозима и доказима, — али ни одзива ни сачуствија. Но и ако овде онде склони кога да што запише, ипак свуда наилази на непријатне и хладне призоре. Он види како људи, баш и доброг стања, преко срца записују беду из куће. Један ће пресећи његов говор о пожртвовању и рећи ће „то није наш посао! идите господи и научењацима.“ Други ће рећи: „та не зна човек, на коју страну пре да пружи тај новац! Невоља и потреба друштвених има доста и око нас. Подај овоме, подај ономе — па се богме већ досади.“ У скупљачу већ нестаје стрпљења: његова ревност мало по мало хладни и он с тугом и уздахом долази до закључка, да је друштво главо наспрам свега оног, што не гњави његову шију и не шапће на ушима о његовом соц-

СТВЕНОМ задовољству, користи или материјалној потреби, — и он баца тај посао, кога је онако с вољом и живом јенерџијом предузео. Но ако га по својству своје непопустљиве природе, а у пркос таквој немарности друштва, отпочне и даље радити са самопрегорењем то ће се такав рад његов, по својству непопустљиве природе самог нашег друштва — претворити у насмешку и подмеј и сви ће се клонити од њега и избегавати га, а на његов подвиг и самопрегорење људи хладног срца и практичке мудрости садашњег века не само неће се угледати, него ће га одбацити с презрењем као фанатика.

А тако ти више или мање пролазе и сви они, који се заузимљу ма за какво друго друштвено добро. „Занешењак! Фанатик! Нема друго шта да ради!“, то су речи с којима наше друштво обично крсти подвиге и самопрегорења таквих људи. А у таквом друштву, где над свима преотимље мах практична цел и предрачун себични; где се уважава свака протува по власти и богатству; где се за подмирење своје раскоши и ниских жеља шаком сиње злато, а овамо кад реч иде о општим стварима дркће руком и за један цванцик; где се несрећним и тешким положајем свога ближњег извлачи трострука себична помоћ; где зла реч и опадање удара жиг на поштење и добру савест људску; где завист потири најлепше наравствене моћи; где права дружба, која би претрпела сва могућа неразумења, светлуца тек овде — онде; где се религијозно чувство нариче занешењаштвом; где се у породици често одричу начела љубави и верности; где деца страдају — једна од безграничног деспотизма, а друга од потпуне немарности својих родитеља на спрам њих; где се васпитање у кући не управља никаквом вишом идејом, већ се врти око примњених и усвојених правила ово-светског морала; где је тако мало потпоре и добрих савета, а у случају падежа тако мало снисхођења и извињења; где је правда у животу као и љубав и дружба — привремена и често продажна према потреби и интересу; где се тако исто као и у простом народу на све стране чује „правде нема на свету,“ — у таквом друштву (морамо признати) нема баш тако јаких јелемената, који би могли дати и потхрањивати живот подвижника, као што их није било ни у оно старо доба, кад су људи из ревности на спрам Бога остављали друштво и бе-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

гали у пустињу сједећи одјеку и захтеву свога срца, — у таквом друштву бар нужно је, ако не више то за цело не мање јенерђије, те да човек може у њему живети и радити, као и у она вајкадашња времена, с том само малом разликом, што у наше време поред добре воље мора човек још да има и науке и образовања, па тек да може изгледати на корисан резултат оног рада, на који се одаје са самопрегорењем.

(ПРОДУЖИТЕ СР).

Још о књижи Ренана.

(НАСТАВАК).

Најпре нам н. пр. прта он младог Рабина, пријатног изгледа са примамљивим нараво-учењем, који са женама и децом радо се забавља, и ког по свуде неколико „веселих“ ученика прати. Но како, и су чим у рабину том позив на друштвено учитељство пробуди се. Писац одговара, да је овде врло много од галилејске природе зависило: јер достојанство карактера и значај делатности Исуса Христа већим делом објашњава се са својствима „бајне“ природе по сред које је Христос младост своју провео. Овде хотимаде писац задржава се различите каквоће и красоте природе ове описујући, и живим бојама брегове генисаретског језера прта. Па и да се узме, да је галилејска природа прекарсна, но дали је могуће са својствима природе појав узвишених идеја објаснити, које отличну особину христијанства сачињавају? Дали је век, као што писац овај мисли, изглед хумова и цветних долина око Назарета силу имати могао, да у души Исуса Христа најчистије религијозне идеје пробуди? У осталом позната је теорија, која на основу претпоставака ових лежи. Теорија ова у томе се састоји да све појаве умственог и наравственог живота човечтва са свима њиховим променама видова разјасни — упливом климатичких и земљописних условља средине, у којој се човек налази. Теорија ова од приврженика натуралистичке школе усрдно прилагођава се делу. Но колико је нама знано, Ренану „почаст“ припада, што је он први, оширну тако примену теорије све учинио зарад објасњења наравственог и умственог живота Господа Исуса Христа. И зар би кад мислећи човек, без жеље тврдио, да се појав Христа и од њега приповедате вере следећим речма

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИВЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

објасњава: „Исус је живио и одрастао у тој уплива пуној средини,“ или: цела повест рађајућег се христијанства беше бајна, пастирска певанија. Међу тим и сам писац говори, да је „Галилеа као огромна пећ топионица била, гди су се разноврстни елементи у растопљеном стању покретали; ванредно презирање живота или боље, познатог рода тежња к смрти, необходима последица кретања тог беше.“ Он мимо тога тврди да умствени и наравствени живот галилејског насеља са особитом моћи одликовао се није. Чудновато је још и то, да су у тој самој „упливи пуној средини“ живили и развијали се и они, који Исуса Христа разапеше, и који на тај начин, из те исте природе, посве друге идеје и тежње, него ли Христос црпише.

И ми се не обухватамо, да ове посве противне образе средине, у којој Исус Христос одрасте, изравнамо. Но очевидно је, да на том истом месту, као и на многи други „уметник“ потиште „повестописца“ с пута, и „пастирска певанија“ Ренаном изложена у противусловље навуче га не само са чињеницама већ и са самим собом. У осталом и сам он чувствава крајњу неосноноваст мисли као да су све идеје Исуса Христа под утиском њега окружавајуће средине пробудиле се, — и где, и сам к предпоставци притече не мање чудноватој и произвољној као да је Исус ма каквим потајним путем идеје своје црпио ово из науке персијанаца ово из талмуда, т. ј. извора од христијанског постања познијих. Међу тим за објашњење постепеног образовања идеја Христових Ренан нам и то још саопштава, да је Исус за неко време учеником Јована Крститеља био, и да је под значајним упливом овог стајао. Но како, пита се, не налазимо ми код крститеља ни најмањег знака оних узвишених идеја, које науци Исуса Христа искључиви његов васионски значај дадоше? Шта више, писац овде и не стара се, са своје посматрања тачке разјаснити, како је Исус од простог ученика Јовановог прорицатељ оних истина и тежња постао, које по сопственом писца признавању „коренити преврат“ у духовном животу човечства причинише?

(СВРШИТЕ СЕ.)